

КУПАЛАВЕЦ ПА ЗВАННІ

ЯКІМ БЕЛАРУСЬ ЗАПОМНІЦЬ ГЕНАДЗЯ ГАРБУКА

Крыху больш за тры гады таму на сцэне Купалаўскага тэатра адбыўся творчы вечар у гонар 80-годдзя Генадзя Гарбука. Атмасфера лепш за ўсё сведчыла пра тое, як яго любяць. І як жа любіць ён... Напрыклад, сустрэчы, што падарыла першая драматычная сцэна краіны, і тых, хто ў зале, — нават не за тое, што прыходзілі на ЯГО, а за тое, што прыходзяць СЮДЫ.

Ён быў абсалютны купалавец. З той акцёрскай кагорты, для якой уласнае творчае «я» мела значэнне найперш у кантэксце служэння ў тэатры. Напачатку кар’еры, адразу пасля заканчэння тэатральна-мастацкага інстытута (дзе настаўнікам быў народны артыст Беларускай ССР Дзмітрый Арлоў), трапіў у віцебскі Коласаўскі тэатр. А ўжо будучы акцёрам Купалаўскага, стаў неверагодна запатрабаваны ў кіно: «Беларусьфільм» тады выпускаў стужку за стужкай, якія мелі поспех на экранах і тэлеэкранах усяго Саюза. А ён ствараў вобразы, па якіх пазнавалі і разумелі нас, беларусаў, — з асаблівым менталітэтам і характарам... Вось як у Гарбука.

Кінарэжысёры ўбачылі гэты характар ў тэатры, дзе Генадзь Гарбук прайшоў усе прыступкі — ад масоўкі ў «Паўлінцы» да зорных роляў. Любімай для яго стала роля Васіля Дзятліка ў спектаклі «Людзі на балоце» паводле Івана Мележа. Гэтага героя ён увасобіў яшчэ ў віцебскім тэатры, а потым, калі выйшаў тэлеспектакль, адзначаны ў 1966 годзе Дзяржаўнай прэміяй БССР, уся Беларусь (і не толькі яна) зразумела: Дзятлік — гэта Гарбук. Потым акцёр атрымаў і Саюзную прэмію — за ўдзел у шматсерыйным фільме «Людзі на балоце». У фільме Віктара Турава выканаў ролю Чарнушкі, бацькі Ганны, і стварыў такі ж

няпросты вобраз, як душа беларуса-палешука. Ганарыўся, што сыграў у «Белых росах» паводле Аляксея Дударава. Ігар Дабралюбаў даручыў яму неардынарны вобраз старэйшага брата Андрэя ў фільме, які стаў народнай камедыяй. А вось Міхаіл Пташук доўга прыглядаўся: рабіў кінапробы з акцёрам пяць разоў, перш чым прызначыў на ролю Петрака ў фільме «Знак бяды». Генадзь Міхайлавіч лічыў яго самым адметным у сваёй біяграфіі: гэта была экранізацыя знакавага твора і для аўтара, Васіля Быкава, і для сучаснай айчыннай прозы наогул. У 1987-м на кінафестывалі ў Сопаче рэжысёр-пастаноўшчык і выканаўца галоўных роляў Генадзь Гарбук і Ніна Русланава былі ўзнагароджаны залатымі медалямі.

Але як бы актыўна ён ні здымаўся ў кіно (больш за 70 работ), творчым домам заставаўся тэатр. Якой бы шырокай ні была вядомасць, ён заставаўся сабой: не зоркай, а працаўніком, чалавекам, які даражыць тым, што мае магчымасць у жывых зносінах у тэатральнай зале прыадкрываць нашым людзям таямніцы іх уласных паводзін, мар, памкненняў, характараў. Яшчэ нядаўна, здаецца, Генадзя Гарбука можна было па-

бачыць у спектаклях паводле беларускай класікі: «Сымон-музыка» Коласа, «Пінская шляхта» Дуніна-Марцінкевіча, «Людзі на балоце» (новы варыянт), у вельмі пранікнёным «Вечары» Аляксея Дударава ды шэрагу іншых пастановак.

Ужо ў новым стагоддзі да яго звярнулася кіно, каб увасобіў легендарнага Васіля Талаша ў чатырохсерыйнай стужцы «Талаш». Акцёр здолеў перадаць стрывань героя: неверагодную жыццяздольнасць, упартае адстойванне годнасці, непакорлівасць чужой уладзе. І разам з тым атрымаўся вобраз жывога чалавека, якога паважала Беларускае Палессе. Адна з тых роляў, у якой застанецца жыць Генадзь Гарбук, народны артыст Беларусі, які вельмі добра разумеў і любіў людзей, з якімі выходзіў на размовы праз сцэну ці экран.

За шчырасць — высокія і пачэсныя ўзнагароды: прэмія Прэзідэнта «За духоўнае адраджэнне», медаль Францыска Скарыны. І ганаровы прыз Саюза тэатральных дзеячаў «Хрустальная Паўлінка» — за жыццё ў тэатры. Так, сёлета было б 60 гадоў з пачатку гэтага служэння...

■ Тэатр

СЛОВА — ЦЕЛА

Сёлетняя «ПлаСтформа» прыцягне прэм’ерамі

Наступны тэатральны тыдзень пройдзе пад знакам VI Адкрытага форуму эксперыментальных пластычных тэатраў «ПлаСтформа», больш за іншыя скіраванага на эксперымент. Нават само слова «эксперымент» нававае думкі пра нешта нечаканае, неверагоднае, ды што там — нават радыкальнае. Усё так, і ўсё гэта ёсць, але з адной агаворкай: эксперымент гэты, беларускага ён паходжання ці замежнага, вельмі пластычны. Пяць разоў «ПлаСтформа» ўжо адбылася, таму гэтым разам цікава не толькі рабіць адкрыцці (о, у нас такое ёсць!), але і сачыць за дынамікай мастацтва. Сярод удзельнікаў — калектывы з Беларусі, Польшчы, Украіны і Нарвегіі.

Зразумела, найперш хочацца пазнаёміцца з гасцямі, але будзе больш цікава пабачыць спектаклі, што прадстаўляюць кірунак пластычнага тэатра ў Беларусі. І гэта крута, што ў праграме яго «ўдарныя сілы»: 13 лютага, напрыклад, у Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі пакажуць надзвычай прыгожы «Бетон» Яўгена Карняга. (Варта дадаць, што ў праграму трапіла таксама пастаноўка Карняга ў Дзяржаўным тэатры лялек «Інтэрв’ю з вядзьмаркамі» — у ёй вельмі пластычна падаецца драма.)

«ПлаСтформа» па сутнасці стварае ўмовы для адыходу ад жорсткіх рамак — ва ўсім. Нават адкрыццё форуму запланавана пасля першага прагляду, ды і не на дзіцячы час: а дзявятай вечару ў крэатыўнай прасторы «Верх» можна будзе паглядзець пастаноўку Валерыі Хрыпач «З пункта А ў пункт Б» у стылі трагікамедыі. Вечар абяцаюць зладзіць пры падтрымцы перформінг-групы Structurers і музыкаў Radiofillz, каб было поўнае ўзаемадзеянне паміж выканаўцамі і гледачамі (далоў перашкоды ў выглядзе сцэны!). Зрэшты, ужо зразумела, што пластычныя эксперыменты — зусім не дзіцячыя забавы, а сур’ёзная справа: на мове цела тэатры разважаюць на складаныя тэмы, абмяркоўваюць філасофскія рэчы, задаюць пытанні і імкнуцца даць на іх адказ.

Гэтым, між іншым, вылучаецца ў айчынным тэатральным

асяроддзі пластычны тэатр «Ін-Жэст» і яго кіраўнік Вячаслаў Іназемцаў. Што ні дзея — тое думкі, якія носіш з сабою гадамі, ці нават дзесяцігоддзямі (у гэтага тэатра вельмі жывучыя пастаноўкі, менавіта таму, што актуальныя). На сёлетні форум падрыхтавана зноў-такі недзіцячая (паводле пазнакі «18+») прэм’ера «Генезіс#, або Паходжанне Відаў». У культурнай прасторы ОК16 14 лютага праз гэты перформанс аўтар Вячаслаў Іназемцаў прапануе паразважаць пра канфлікт Прасторы і Цела і паназіраць за развіццём асаблівай «прастарава-ццельнай» драматургіі.

У наступныя дні можна будзе пазнаёміцца з работамі ўкраінскіх і польскіх гасцей, а для лепшага разумення працэсаў, што адбываюцца ў беларускім тэатры, — звярнуць увагу на монаспектакль «І пра надвор’е...» танц-тэатра «Га-

лерэя» з Гродна, работу рэжысёра-харэографа Аляксандра Цебянькова і выканаўцы Васіля Мініча (16 лютага). На наступны дзень выступленні гасцей завершыць пастаноўка нашага харэографа Сяргея Паяркава «Лаўцы. Футурыстычная фантазія пра час», якая была адзначана на фестывалі сучаснай харэаграфіі ў Віцебску.

З нарвежскім праектам PLUSKVAMPERFEKTUM вярта пазнаёміцца (18 лютага) таму, што гэта сумесная праца з Вячаславам Іназемцавым. А пасля — з інтэрактывам Міхаіла Камінскага «Назіральнік заўсёды», створаным сумесна са Студыяй танцавальнай імправізацыі Dance Essence і Майстэрняй сучаснага танца кафедр харэаграфіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў (наша танцавальная будучыня!). І на заканчэнне — «Танцавальныя інструменты», альбом вечар сучаснага танца ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі.

Форум прадугледзеў майстар-класы, таму ён стане святам не толькі для гледача, але і для зацікаўленых у «пластычным» развіцці тэатральнага мастацтва Беларусі.

Ларыса ЦІМОШЫК

«ПлаСтформа»-2016.

Феміністкі, паэткі і музы

Польскі пісьменнік прадставіў кнігу пра выбітных жанчын у часы мужчынскага дамінавання

Літаратар Славамір Копер, вядомы і паспяховы праз свае гістарычныя кнігі, знаходзіцца, калі можна так сказаць, у апазіцыі тым гісторыкам, што на кожнай старонцы твора змяшчаюць не менш за дзесяць дат. Ён лічыць за лепшае спазнаваць мінулае праз анекдоты, цікавінкі і асабістае жыццё чалавека, як у новай кнізе «Жанчыны Другой Рэчы Паспалітай», пераклад якой на беларускую мову выйшаў у «Галіяфах» пры дапамозе пасольства Польшчы ў Беларусі. 7 лютага сам аўтар, які, дарэчы, плануе ўдзел у будучай Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы, у «Арт-сядзібе» прадставіў свой твор мінскай публіцы і заваліў яе гістарычнымі анекдотамі.

Кацярына Кобра.

Па словах літаратара, перад «Жанчынамі» ён хацеў напісаць кнігу пра Юзафа Пілсудскага, але зразумеў, што матэрыялу хапіла б на цікавы, але толькі адзін яе раздзел. «Бо што ёсць у прыватным жыцці Пілсудскага? — дзве змены рэлігіі з-за жанчыны, два пазашлюбныя дзіцяці і два жаночыя самазбойствы. Такі шараговы паляк-каталік». Затое кніга, якую аўтар прыехаў прадстаўляць, канцэнтруецца на жанчынах, што ўласнымі здольнасцямі, талентамі і сілай волі вызначыліся альбо нават дасягнулі поспеху ў эпоху мужчынскага дамінавання ў нашай агульнай гісторыі (у перыяд, які ахоплівае кніга, частка нашай краіны была ў складзе Польшчы).

Тут можна знайсці раздзелы пра скандалістку і феміністку Ірэну Крывіцкую, аўтарку рамана «Ночы і дні» Марыю Шумскую, паэтку Марыю Паўлікоўскую-Яснажэўскую, жанчыну пісьменніка, мастака і філосафа Станіслава Віткевіча Ядвігу Унруг, а таксама Ядвігу Бэк, «без якой Юзаф Бэк ніколі б не стаў міністрам замежных спраў Польшчы».

Беларусаў, напэўна, найбольш зацікавіць частка, што датычыцца ўжо сёння знакамітай мастачкі Кацярыны Кобра, жонкі беларускага і польскага мастака Уладзіслава Страмінскага. Славамір Копер кажа, што Кацярына была, магчыма, нават больш таленавітая за свайго мужа, які актыўна карыстаўся яе ідэямі, але недастаткова моцная, каб прабіцца ў мужчынскім свеце. Гісторык успомніў прысвечаны Страмінскаму апошні фільм Анджэя Вайды «Паслявобразы», у якім Кацярына Кобра не атрымала належнага ей месца. «Вайда зноў аказаўся, назаўсім гэта, ворагам жанчын», — сказаў Копер.

Аўтарству папулярнага ў Польшчы літаратара належаць кнігі «Прыватнае і эратычнае жыццё ў Старажытнай Грэцыі і Рыме», «Жыццё артыстак у ПНР» і «Прыватнае жыццё ўладных эліт ПНР», а таксама, увага, «Жанчыны ў жыцці Міцкевіча». Асаблівае свайго метад у распавядаць гісторыю Славамір Копер тлумачыць на прыкладзе ўзаемнай нянавісці двух палітычных дзеячаў Юзафа Пілсудскага і Рамана Дмоўскага. Яе прычынамі палітычная гісторыя не цікавіцца, затое даследаванні Копера даюць цікавы вынік: Пілсудскі з Дмоўскім не любілі адзін аднога з-за жанчын — Марыі Юшкевіч.

«Ужо шмат напісана пра палітыку часоў Другой Рэчы Паспалітай, але нічога пра асабістае жыццё як палітыкаў, так і творчых асоб. Але калі прыватнае адраваецца ад публічнага, ад палітычнай ці артыстычнай дзейнасці, для чытача шмат што застаецца незразумелым. Калі палітык ці дзеяч культуры паказваецца ў халаце і тапках, ён набывае аўтэнтычнасць, бо мы схільныя ўяўляць гістарычных персон постацямі з бронзы, хоць кожны з іх меў прыватнае жыццё і праблемы ў сям’і. Таму большасць гісторыкаў мяне не любіць і называе гістарычным пляткаром», — прызнаецца Копер.

Кніга «Жанчыны Другой Рэчы Паспалітай» пазначана ўзроставым абмежаваннем — чытаць яе пажадана тым, хто дасягнуў васьмнаццаці гадоў. Пачынаецца яна з прадмовы тады яшчэ пасла Польшчы ў Беларусі Конрада Паўліка, дзе ён адзначыў дарэчасць кнігі для Беларусі, у якой удзел жанчын у розных сферах жыцця нямаў ўплывае на функцыянаванне дзяржавы.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.